

ՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՎ Տ. ԵՂԻԶԵ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԵՐՏԵՐՅԱՆԻ՝
ՊԱՏՐԻԱՐԺԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՀԱՅՈՑ

1990 թվականի փետրվարի 2-ին իր մահկանացուն կնքեց Երուսաղեմի Ամենապատիվ Պատրիարք Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանը: Հանկարծախա մահը ընդհատեց եռանդուն հոգևորականի, բեղմնավոր գրողի և կենսունակ եկեղեցական գործչի կյանքը:

Տ. Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանը ծնվել է 1910 թվականին, պատմական Հայաստանի Վասպուրական աշխարհի Ռշտունյաց գավառի Կայնամիրան գյուղում, գյուղապետի ընտանիքում: Ավագանի անունն է Եղիազար: 1915 ղժնդակ թվականը ծնողներին և համագյուղացիներին նետում է Պարսկաստան: Քիչ անց Եղիազարի ընտանիքը վերադառնում է Վան, բայց ղժիխային պայմանները ստիպում են ընդմիջտ հեռանալ հայրենի եզերքից և ապաստան գտնել Միջագետքում՝ Բագուպա քաղաքում: Այստեղ էլ մահուկ եղիազարը մտնում է Նահր-էլ Օմարի որբանոցը մինչև 1922 թ.:

Նույն թվականին ՀԲԸՄ նախաձեռնությամբ բազմահազար որբեր Միջագետքից փոխադրվում են Երուսաղեմ՝ Արարատյան որբանոց: Ուսումնասեր Եղիազարը 1924 թվականին ընդունվում է Սրբոց Հակոբյանց վանքի Ժառանգավորաց դպրոցը:

1928 թ. սարկավագ է ձեռնադրվում Եղիշե Դուրյան Պատրիարքի ձեռամբ, 1932 թ. կուսակրոն քահանա՝ ձեռամբ Թորգոմ Գուշակյան Պատրիարքի:

1933—36 թվականներին կատարում է Պատրիարքի գավազանակրի և անձնական քարտուղարի պաշտոն:

1937—45 թվականներին ստանձնում է Երուսաղեմի Ժառանգավորացի և Ընծայարանի տեսչի պատասխանատու պաշտոնը:

1944 թվականին նրան է վստահվում Երուսաղեմի վանքի ամենապատվավոր պաշտոններից մեկը՝ նշանակվում է Սրբոց Հակոբյանց վանքի լուսարարապետ:

Երջանկաբիշատակ Տ. Եղիշև Պատրիարք Տերտերյան

1949 թ. Կյուրեղ Պատրիարքի մահից հետո միաբանական ժողովը նրան ընտրում է պատրիարքական տեղապահ մինչև 1956 թ.:

1951 թ. Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, ձեռամբ երջանկահիշատակ Գեւորգ Զ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, օծվում է եպիսկոպոս, ապա և ստանում է արքեպիսկոպոսի աստիճան:

1932—54 թթ. բեղուն գործունեություն է ծավալում որպես վանքի «Սինն» ամսագրի խմբագրապետ:

1960 թ. հունիսին Երուսաղեմի միաբանական ժողովը Եղիշե արքեպիսկոպոս Տերտերյանին ընտրում է Պատրիարք Երուսաղեմի հայոց Առաքելական Աթոռի:

Ամենապատիվ Տ. Եղիշե Պատրիարք Տերտերյանի 30-ամյա գահակալության շրջանը եղավ արդյունավետ գործունեության, տագնապի ու ակեկոծության իրենաբաշխող մի ժամանակաշրջան:

Երկար և բեղմնավոր է Եղիշե Պատրիարք Տերտերյանի գրական ուղին: ԵԴԻՎԱՐԴ Ծածկանունով ստորագրված են չափածո և արձակ բազմաթիվ ժողովածուներ. «Մագդաղինեն մեղրամոմե», «Նորոտակման գիշերներ», «Ալեղորամա» խոհական ժողովածուները, «Սուրբ Մեսրոպ» հայաշունչ պոեմը, ծննդավայրի և հայրենիքի կարոտով տոշորուն «Հայրենականք» և այլ բանաստեղծական շարքեր: Բազմաթվանդակ է արձակը. բանասիրական-գիտական «Հայաստանյայց Եկեղեցին երեկ և այսօր», «Նարեկը հայ գրականության մեջ» և այլ բազմաթիվ հոդվածներ, կրոնաշունչ «Լերան վրայեն երանիներ» և մարդու փրկության համար աշխարհ եկած «ՊԱՆԴՈՒԽՍ ԱՍՏՈՒԾՈՒ»՝ Քրիստոսի հոգեկան տագնապները մարմնավորող «Ծտարականը» արձակ պոեմը: Եղիշե Պատրիարքի գեղարվեստական նվաճումներից պետք է համարել Ամենայն Հայոց Վազգեն Ա Կաթողիկոսի մտահղացմամբ ստեղծված «Լուսամատյան» աստվածաշնչական պատումները: Եղիշե Պատրիարքի գրականությունը, արձակ թե չափածո, ունի խիստ անհատական դրոշմ՝ հոգևոր դրոշմ. մտածողությունը պատկերավոր է, երբեմն պատկերների շղթան լեռնապարի պես բազմազան է, լեզուն հարուստ է ու ինքնատիպ, երևակայությունը՝ վառ ու գունագեղ:

Ամենապատիվ Պատրիարքի թաղմանը մասնակցելու համար փետրվարի 7-ին Երուսաղեմ մեկնեց Մայր Աթոռի դիվանապետ գերաշնորհ Տ. Ներսես արքեպս. Պոզապալանը՝ որպես ներկայացուցիչ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի:

Փետրվարի 10-ին հոգեկույս Սրբազան Հոր մարմինը գետնադրվեց Սրբոց Հակոբ անց վանքի Ս. Գլխադիր եկեղեցում:

Փետրվարի 11-ին տեղի ունեցավ սրբազան պատարագ և վերջին օծման արարողություն: Պատարագիչն էր Տ. Ներսես արքեպս. Պոզապալանը: Վերջին օծումը կատարեց Սրբոց Հակոբյանց վանքի լուսարարապետ Տ. Գարեգին արքեպս. Գազանճյանը: Հրեթացս պատարագի պատարագիչ սրբազանը ընթերցեց Նորին Սրբություն Վազգեն Ա Կաթողիկոսի դամբանական խոսքը, որը տեղում թարգմանվեց անգլերենի:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆԻ
ԴԱՄԱՆԱԿԱՆ ԽՈՍՔԸ

Ազակիր հոգևոր եղբայրներ Մեր, ազակիր ժողովուրդ.

Մայր Աթոռ Նուրբ Լջմիաճեն, վշտալի սրտով կբերենք Մեր աղոթքը առ Աստված, հոգվույն համար Յ. Եղիշե արքեպիսկոպոսի, Սրբազան Պատրիարքին հայոց՝ Երուսաղեմի Առաքելական Սուրբ Աթոռի, որ իր աչքերը փակեց ու հոգին ավանդեց լանժամանակ կերպով:

Սուգի մեջ է Հայաստանայց ամբողջ Եկեղեցին, սուգի մեջ ենք բոլորս:

Հոգվույն հանգուցելույն, Քրիստոս Աստված, արա հանգիստ և խաղաղություն:

Ի Տեր հանգուցյալ Եղիշե Սրբազան Պատրիարքի կյանքը, յուր պատանի ճառակեն սկսյալ և վերջին երեսուն տարիներուն իբրև գահակալը այս Սուրբ Աթոռին, եղած է տեսալիս լանժանցորդ մկիրում, Երուսաղեմի Սրբոց Հակոբյանց խաչ պատմական հաստատության, որուն ծառայած է հոգևոր տեսիլքով, պողպատյա կոթողով ու Աղթամարյան հայու ոգիով: Իր հոգոր իմացականությամբ, իր բարդ ու բազմակողմ անձնավորությամբ, իր մտքի ու սրտի փոթորկումներով, երբեմն հակասական դրսևորումներով, սակայն լան մնացած է միշտ մեր օրերու Հայ Եկեղեցվո լամենատիրական դեմքը, Սիոնի բարձունքեն լանբաժան:

Եղիշե Պատրիարք, Եղիվարդ գրչի անունով, իր բանաստեղծական վավերական տաղանդով մանավանդ, փառատակեց հայ գրական կյանքի անդաստանեն մերս «Մագդաղիկեն մեղրամոմե» գործեն սկսյալ մինչև «Օտադական»-ը, գլուխգործոցը իր վաստակին, որով պիտի պահեն իր ուրույն տեղը հայ գրականության երկնականմարի տակ:

Այս աղոթքի լույս պահում, երբ մեր Պատրիարք եղբոր հոգին կբաժնրվի այս անցավոր աշխարհեն և մեզմե բոլորես, իր կուրծքին տակ ծրարած հեքիաթը իր ալեկոծ ապրումներուն, իր սխրանքներուն, իր կիրքերուն, մենք՝ վկաները իր օրերուն, իր հետ միասին կփակենք մատչանը իր երկրային կյանքին ու կյուենք: Ու կաղոթենք, որ Բարին Աստված ողորմությամբ ու բաղցրությամբ ընդունի անոր տազնապալ հոգին, ճավերժական խաղաղության աշխարհի բարձունքներուն մեջ:

Պարոք կզգանք լան Մեր մխիթարական խոսքը ուղղելու Սրբոց Հակոբյանց միաբանության զինվորյալ անդամներուն, որոնք վստահ ենք, թե այս սուգի և աղոթքի ժամին համակված ին սուրբ զգացումներով, մնալու ուխտապահ և մկիրյալ սպասավորները՝ այս առաքելական Աթոռին, որ Քրիստոսակոխ Սուրբ Տեղյաց մեջ, բազմադարյան վկան է հայ ժողովուրդի քրիստոնեական հավատքին, սլուներեն մին Հայաստանայց մեր Մայր Եկեղեցիին, և պարծանքը մեր հավատավոր ազգին:

Թող Բարձրյալն Աստված միշտ լուսավոր պահեն հիշատակը հանգուցյալ Եղիշե Սրբազան Պատրիարքի և մնա միշտ օգնական ու մարտակից Սրբոց Հակոբյանց միաբանության, որպեսզի մոտ ապագային վերանա սգո քողը Սուրբ Աթոռի վրայեն և լսիզբ առնեն հոգևոր շինության ու ծաղկումի նոր շրջան մը աստվածասեր ու լազգանվեր իրագործումներու:

Եվ արդ, սիրեցյալ եղբայր Մեր, վաղվան օրեն սկսյալ, պիտով միաբանած, ձեռք-ձեռքի ու սիրտ-սրտի տված, փոխադարձ ճարգանքով բարձր պահեցեք Սուրբ Գլխադիրի հավատքի ջահը, որպեսզի ան առավել ճառա-

գայթե մեր Մայր Եկեղեցվո ռու համայն մեր հավատացյալ հոտին վրա: Մեր օրհնությունը և հաջողության մաղթանքը ձեզի համեմուտ:

«Յեղբայրսիրության առ միմեանս գթածք. ի պատիւ զմիմեամբք ելանել. ի փոյթ՝ մի՛ վեհերոտք. հոգւով եռացէք, Տեառն ծառայեցէք, Յուսով խնդացէք. նեղութեան համբերեցէք. աղօթից ստեպ կացէք» (Հռոմ. ԺԲ 10—12): Ամեն:

Ապա սրբազան հայրը խոսեց հավուր պատշաճի քարոզ, ուր վեր հանվեց Ամենապատիւ Պատրիարքի եկեղեցական, հասարակական ու գրական բեղուն գործունեությունը:

Հանդիսավոր արարողությանը ներկա էին քույր Եկեղեցիների բարձրաստիճան ներկայացուցիչներ, զանազան երկրների հյուպատոսներ, Իսրայելի կրոնական գործերի նախարարը, Երուսաղեմի քաղաքագլուխը, պետական այլ ներկայացուցիչներ, պաշտոնական հյուրեր և հավատացյալ հոծ բազմություն:

Հավարտ սուրբ պատարագի Տ. Եղիշե Պատրիարքի մարմինը բազմամարդ թափորով տարվեց Երուսաղեմի հայոց Ս. Փրկիչ վանքի միաբանական գերեզմանատուն և հանդիսավոր թաղմանական արարողությամբ հանձնվեց հողին:

«Յախտեճական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

